

ČESKÁ ASTRONOMICKÁ SPOLEČNOST

sekretariát: Astronomický ústav AV ČR, v. v. i., Boční II / 1401, 141 31 Praha 4, tel. 267 103 040, cas@astro.cz

Tiskové prohlášení České astronomické společnosti číslo 124 z 12. 11. 2008

Česká astronomická společnost udělila čestnou Kopalovu přednášku za rok 2008

Česká astronomická společnost udělila čestnou Kopalovu přednášku 2008 Doc. RNDr. Davidu Vokrouhlickému, DrSc. z Astronomického ústavu Univerzity Karlovy za nedávné významné výsledky při výzkumu malých těles sluneční soustavy, zejména pak při studiu dynamické historie rodin planetek hlavního pásu. Slavnostní předání ceny proběhne v rámci jubilejní 40. konference o výzkumu proměnných hvězd Sekce pozorovatelů proměnných hvězd České astronomické společnosti na hvězdárně ve Valašském Meziříčí v neděli 16. 11. 2008 ve 14 hodin. Po předání ceny bude přednesena laureátská přednáška „Nové poznatky o finálním formování orbitální architektury velkých planet a době s ní související“. Předání ceny i přednáška jsou přístupné veřejnosti, zdarma.

Doc. David Vokrouhlický se již od svých vysokoškolských studií zabývá dvěma hlavními tématy. Pod vlivem svého školitele Prof. J. Bičáka publikoval řadu prací z relativistické nebeské mechaniky a jejích aplikací na přirozená i umělá tělesa sluneční soustavy v post-Newtonově aproximaci. V posledních letech pak získal sám i ve spolupráci s domácími i zahraničními odborníky zcela průkopnické výsledky při studiu dynamické evoluce drah a fyzikálních parametrů malých přirozených i umělých těles sluneční soustavy.

Z těchto prací mají v této chvíli největší ohlas studie o dopadu meteoritů na Zemi působením Jarkovského efektu a výpočty pozorovatelných efektů v okolí rotující černé díry. V současnosti budí snad ještě větší pozornost odborníků zejména jeho práce o fragmentaci rodin planetek v poslední stovce milionů let před současností. Doc. Vokrouhlický publikoval až dosud 163 původních vědeckých prací, z toho 6 prací v prestižním americkém vědeckém týdeníku Science a 4 práce v neméně prestižním britském týdeníku Nature, což je nesporně důkazem toho, že právě nyní dosahuje zcela mimořádných vědeckých výsledků. Jeho práce byly dosud citovány téměř 1100krát, jeho index $H = 20$ a průměr citací na jednu práci činí 6,7.

Z těchto důvodů se Doc. RNDr. David Vokrouhlický, DrSc. stal letošním nositelem ocenění Kopalovou přednáškou České astronomické společnosti.

David Vokrouhlický – odborný životopis

David Vokrouhlický studoval v letech 1980-84 v Praze Dopplerovo gymnázium s rozšířeným vyučováním matematiky a fyziky a po maturitě začal studovat fyziku a astronomii na Matematicko-fyzikální fakultě UK. Po absolutoriu v r. 1989 byl vědeckým aspirantem v Astronomickém ústavu UK, kde v r. 1992 obhájil disertaci PhD. a v r. 1999 disertaci DrSc. V r. 2000 se na MFF UK habilitoval a působí v Astronomickém ústavu UK jako vědecký pracovník a vysokoškolský učitel.

V letech 1992, 1993 a 1994-5 byl na několika stážích v Observatoire de la Côte d'Azur, dept. CERGA ve Francii a v letech 2005-7 absolvoval dlouhodobý (sabbatical) pobyt na Southwest Research Institute v Boulderu, CO v USA. Je členem Mezinárodní astronomické unie (IAU), kde v současné době zastává funkci vědeckého tajemníka 7. komise. D. Vokrouhlický získal v r. 1993

za své práce z oboru dynamiky malých těles sluneční soustavy Cenu M. Odehnala, kterou mu udělila Fyzikální vědecká sekce Jednoty českých matematiků a fyziků. V r. 1996 obdržel za významné výsledky v klasické a relativistické nebeské mechanice a v relativistické astrofyzice Cenu Učené společnosti ČR pro mladé vědecké pracovníky. Na návrh italského astronoma P. Farinelly byla po Doc. Vokrouhlickém v červenci 1999 pojmenována planetka č. 7631 s tímto zdůvodněním: „Český fyzik vyvinul nové fyzikální modely pro negravitační síly působící na malé planetky a meteoroidy. Především studoval tzv. Jarkovského efekt, který způsobuje pomalý posun drah do resonancí v hlavním pásu planetek a který je důležitým mechanismem pro dopravu meteoritů k Zemi.“

Kopalovu přednášku zřídila Česká astronomická společnost v roce 2007. Je udělována českým astronomům / astronomkám za významné vědecké výsledky, dosažené v několika posledních letech a uveřejněné ve světovém vědeckém tisku. Poprvé byla udělena v r. 2007, tedy v roce 90. výročí založení České astronomické společnosti.

Numerický matematik a astronom **Prof. RNDr. Zdeněk Kopal, DSc.** (1914 -1993) se narodil 4. dubna 1914 v Litomyšli. Ve čtrnácti letech si postavil dalekohled a pečlivě pozoroval oblohu. Brzy se dozvěděl o existenci České astronomické společnosti, stal se jejím členem v roce 1929 a docházel na Štěfánikovu hvězdárnu na Petříně. Soustředil se na výzkum proměnných hvězd. V průběhu tří let vykonal více než 10 000 pozorování. Když mu bylo šestnáct let, stal se předsedou odborné sekce pro pozorování hvězd měnlivých. Pod jeho vedením se stala sekce jedním z evropských středisek pro výzkum proměnných hvězd. Po absolvování Karlovy univerzity v roce 1937 pokračoval Kopal ve studiu v anglické Cambridgi u Arthura Stanleje Eddingtona. Výzkum těsných dvojhvězd u nás Kopal pozvedl na světovou úroveň. V roce 1948 vznikla komise pro fotometrické dvojhvězdy Mezinárodní astronomické unie a Kopal se stal jejím prvním předsedou. V roce 1958, kdy se začalo uvažovat o letu člověka na Měsíc, navázal Kopal spolupráci s NASA. V roce 1959 se stal vedoucím projektu, který měl za úkol pořídit detailní mapy Měsíce. Během více než čtyřicetiletého působení v Manchesteru Kopal připravil k doktorátu přes sto svých žáků. Vydal kolem 25 monografií a publikoval zhruba 400 vědeckých článků. V rodném městě Litomyšli mu byl odhalen památník symbolizující těsnou dvojhvězdu na místě, kde kdysi stával rodný dům Z. Kopala.

V rámci jubilejní 40. konference o výzkumu proměnných hvězd (<http://var.astro.cz/>) na hvězdárně ve Valašském Meziříčí proběhne slavnostní předání titulu Kopalova přednáška s následnou laureátskou přednáškou.

Neděle 16.11.2008, Hvězdárna Valašské Meziříčí

14:00 až 15:30 - Slavnostní předání Kopalovy přednášky. Následuje laureátská přednáška: Nové poznatky o finálním formování orbitální architektury velkých planet a době s ní související.

16:00 až 16:45 - Vzpomínka na Prof. Zdenka Kopala (zvukové i obrazové archivní nahrávky).

Pavel Suchan

tiskový tajemník České astronomické společnosti

Česká astronomická společnost (ČAS) vydává od května 1998 tisková prohlášení o aktuálních astronomických událostech a událostech s astronomií souvisejících. Počínaje tiskovým prohlášením č. 67 ze dne 23.10.2004 jsou některá tisková prohlášení vydávána jako společná s Astronomickým ústavem Akademie věd ČR, v. v. i. Archiv tiskových prohlášení lze najít na Internetu na adrese <http://www.astro.cz/media/>. S technickými a organizačními záležitostmi ohledně tiskových prohlášení se obračejte na tiskového tajemníka ČAS Pavla Suchana na adrese Astronomický ústav AV ČR, v. v. i., Boční II/1401, 141 31 Praha 4, tel.: 267 103 040, fax: 272 769 023, e-mail: suchan@astro.cz.